

Forståelse er kærlighed

At være sig selv – og at være sig selv bekendt – er menneskelighed. Elsker du ikke dig selv, ejer du ikke redskabet eller evnen til at forstå, elske og udtrykke dig ærligt. Det bedste, ethvert menneske kan byde på, er sig selv i al sin originalitet og oprindelighed

Af *Børge Friis*

HVOR kan man læse nærmere om den enkle kendsgerning, at forståelse er lig med kærlighed? lyder spørgsmålet i flere af de lytterbreve, jeg modtog efter mine nylige »morgenprædikener« i Danmarks Radio. Jeg blev svar skyldig. Men de to begreber er virkelig synonyme. Og det vil sige *den* forståelse, *den* kærlighed og *den* sætten-sig-ind i en andens eller et andet væsens sted, der kan gøre én egoistisk på den andens vegne. Således at man udvider sit ego, sit »jeg«, til også at omfatte det andet »jeg« – eller sagt på en anden måde: at man identificerer sig – og derfor føler med – dette andet jeg. Jo mere jeg er i stand dertil, desto mere *forstår* jeg og desto mere *elsker* jeg.

JEG TROR, at det ikke mindst var det, Frans af Assisi – og i vort århundrede Albert Schweitzer – har villet lære os. Nemlig dette: at give sig tid til at befri sig for alle de ydre omstændigheder og belastninger og gøre et forsøg på at lytte indad. Kald det kontemplation, meditation – eller på hverdagsdansk: at tænke sig om. Og gøre det uhildet. Uhildet af alle de mere umiddelbare og kortåndede ting, pligter, bekymringer og måske endda konflikter, der ellers

opfylder ens sind, fylder det med en egoisme på egne vegne. Og dermed spærrer for en egentlig søgen-indad – til universet i én selv.

Mange af os har ikke oplevet, kun dunkelt følt, at vi besidder et indre univers – et hvælv, som står i forbindelse med selve ur-naturen og med det uendelige væsen, som vi har svært ved at navngive, men som i nogle religioner kaldes det-som-er og af Albert Schweitzer: Jesus i menneskehjerterne.

Men vi alle er og kan mere, end vi selv tror. Alle har vi større muligheder, end vi hver for sig går ud fra. Hvis vi giver os tid til en koncentreret og rolig tænkning, så vil vi erkende, at vi hører sammen, at vi er ét. Et med alle væsener.

Og så vil vi opleve, hvad medfølelse og det: at være »egoistisk« på andres vegne egentlig er. Hvad er da ægte medfølelse? Hinduerne har et begreb *méta*, som dækker »godhed« og »medfølelse«. I godhed og medfølelse i vor forstand gives der en dualisme, nemlig adskillelsen mellem det lidende menneske og det menneske, der bøjer sig over den lidende. Men i »*méta*« fuldbyrdes en fuldkommen sammensmeltning: ved synet af f.eks. en spedalsk føler jeg, at jeg selv er den spedalske. Sari-al-Sagathi, en muhamedansk mystiker fra det 9. århundrede, har udtrykt det meget fint: Kærligheden mellem to væsener er først fuldkommen, når det ene siger til det andet: oh jeg!

Lad mig her tale lige ud om en oplevelse, jeg havde for nøjagtig fyrré år siden. Min faderlige ven, Albert Schweitzer, havde inviteret mig på et efterårsbesøg i sin barndomsby Gunsbach i det øvre Alsace. Her havde han sit europæiske hjem. Kort fortalt var vi på en lille strejftur i den smukke omegn. Vi talte om de mennesker, der havde stået ham nær – og som nu var borte. Og vi talte

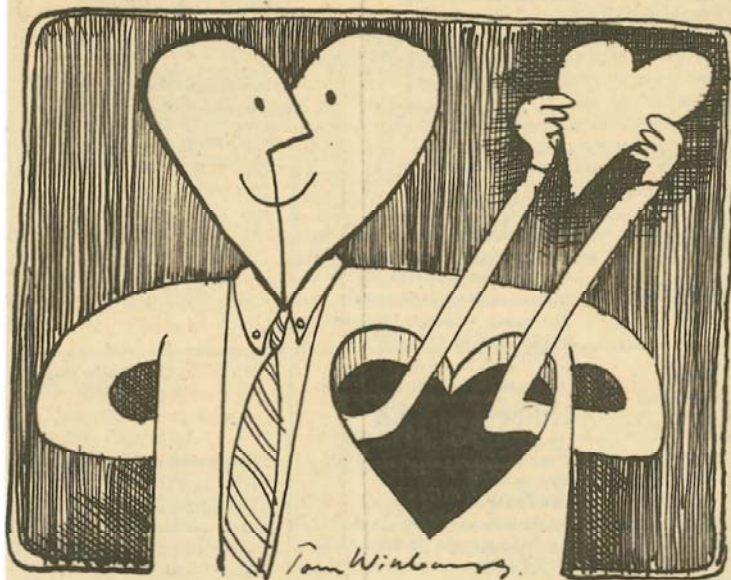
om begrebet »at kommunikere«, dvs. at være medmenneske blandt medmennesker, give udtryk for sit jeg over for andre jeg'er og modtage tanker og udtryk på nøjagtig samme vis. Dette gav mig mod til også at fortælle ham mine egne tanker, som kort sagt gik ud på forståelse, der er lig med kærlighed. Jeg begrundede det nærmere. Og jeg mindes, hvorledes dr. Schweitzer stoppede op, så mig lige i øjnene og sagde: Dette her må du skrive om, hører du, fremstille i et essay. Lov mig det, giv mig din hånd på det!

Den store filosof René Descartes, der levede i begyndelsen af 1700-tallet, udtalte: Cogito, ergo sum, d.v.s. Jeg tænker, altså er jeg til. Altså et »jeg« som manifesterer sig. Men der mangler her noget meget væsentligt, nemlig forholdet til omverdenen. Her må jeg atter ty til Albert Schweitzer, der sagde: Jeg er liv, som vil leve midt blandt andet liv, som vil leve.

Og dermed er jeg også midt i det, der ligger mig på sinde, nemlig forståelsen af mit eget liv, som vil leve – og sammensmeltningen med det andet liv, som vil leve. En sammensmeltning og en identificering med det andet liv til et indre fællesskab. Et fællesskab, der er lig med indbyrdes forståelse og dermed: indbyrdes kærlighed.

I ordene: andet liv, som vil leve kan der på vor vante måde at tænke på, ligge noget, der kunne ligne tolerance. Men det er jo skrupforkert. Når jeg hører ordet »tolerance«, har det en klang af fordragelighed og tålsomhed – sådan i retning af »lad barnet dog...«. Men det er slet, slet ikke meningen. Derimod er der tale om en naturlig udvidelse af »selvet«, men ikke om overbærenhed. Vi mangler simpelthen i vort sprog den rette nuance, der giver den rette betydning af medmenneskelighed.

Den fuldkomne forståelse, hvor ingen

niveau-udjævrende sluser længere er fornødne, udgøres af jeg'ernes sammensmeltning – af livets mystiske trang og instinkt til forening. En forståelse, der kan være så tindrende blandt to hinanden supplerende køn, at et samvær gøres til erotik. Ægte erotik er driften til åndelig udvidelse og sjælens forening – og dermed den praktiserede bekræftelse af vor egen menneskelighed. En udvidelse, en forening og en samoplevelse, der på tværs af al logisk fornøft og småtænkning rækker ud efter selve uendeligheden, tidløsheden, saligheden og universet.

Stillet på spidsen er samvær uden erotik lig med tomhed. Og her tænker jeg ikke alene på sexualitet. Under Eros hører al spontan og ærlig kontakt mellem mennesker. Herunder den selvspekt, tro på og anerkendelse af ens eget jeg, der kan sublimere et menneske til kreativitet – hvad enten denne udfolder sig i åndelig beskæftigelse eller i kunst – ja, en personlig kreativitet, der kan gøre én fri og naturlig – uden falske bilyde, og uden at foregive noget, der ikke i sit væsen rummes af én selv.

Det bedste, ethvert menneske kan byde på, er nemlig sig selv i al sin originalitet og oprindelig, dog naturligvis uden ligefrem at »smage« på sig selv. Derimod: at være sig selv – og at være sig selv bekendt – er menneske-

lighed. At pege på sig selv er dog at ville konkurrere. Hvilket er en form for direkte selvhævdelse på bekostning af andre, ofte dikteret ud fra et ubevidst mindreværds-kompleks.

Men vi har denne frygtelige jantelov, som er avlet af det modsatte af forståelse og kærlighed, nemlig af mindreværds-kompleks og misundelse – og derfor drøner derudad med et: Du skal ikke tro, du er noget! Selvfølgelig skal du vide, du er noget. Du bør fornemme din værdi og agte dig selv. Elsker du ikke dig selv, ejer du heller ikke redskabet eller evnen til at forstå, elske og udtrykke dig ærligt. Eller til i det hele taget at være menneske.

For nu at klippe det helt ud: Jeg afskyr denne utålelige og uærlige form for prangende selvbeskedenhed, der i fordums generationer indgik i opdragelsen – med kunstige tvivl om egen formåen, der kun var egnet til at lamme initiativ og kreativ virkelyst. Frem for alt stækkede den viljen, der i sig selv er et talent. Nemlig det talent, der ellers ville mangle for at udtrykke selve talentet.

I virkeligheden går mange evner til spilde på grund af manglende selverkendelse og dermed følgende udslættelse. Langt flere mennesker, end vi selv vil være ved, er begavet med evner, som vi på forhånd – af netop selvbeske-

Børge Friis er dr. phil., pianist, komponist og forfatter.

denhed – ikke vover at tiltro os selv.

Kend dig selv! lyder en klassisk viismands ord. Sandheden er den enkle, at er man ikke sig selv, så er man ingen. Men er man sig selv, så er man samtidig alle andre, for de *genkender* endogså sig selv i den egenhed, der er anderledes end deres. Det er det fællesmenneskelige, der er bærende. Hvorimod enhver kan gøre sit liv til et helvede, hvis man vil imitere andre imod ens egen oprindelig og natur, være anderledes end man er. Spinoza sagde: »Lykken består i, at man kan bevare sit eget væsen.«

I virkeligheden er hver eneste af os – med hver vore egenskaber, træk og arveanlæg – et enestående væsen. Unik i ordets forstand, fordi der ikke findes – aldrig har gjort det og aldrig vil opstå – magen til. Nøjagtigt som det er tilfældet med vore fingeraftryk. Derfor er hvert menneskevæsen også højest værdifuldt, hvilket må være en erkendelse, der ikke blot forpligter, men også opmuntrer. Fællesskabet med andre mennesker består bl.a. i denne erkendelse – samt at vi hver især tillige repræsenterer det sidste skud af millioner af survival of the fittest, dette menneskeheds gigantiske koralrev. Véd du det, så véd du også, at du *er* noget – enestående og uundværlig i dig selv. Og at du *kan* noget – på en anden måde og set fra en anden synsvinkel end andres.

Alle konflikter består til syvende og sidst i manglende vilje til forståelse. Og manglende forståelse er nøjagtigt det samme som – manglende kærlighed.

Al kultur, al kunst og enhver anden form for sprog beror på, at man ikke forholder sig ligegyldig overfor hinanden, men supplerer sig med hinanden – og vil hinanden noget. Men det indebærer, at man har viljen til at gøre sig forståelig og til selv at forstå – uden at læse sig fast i forudfattelse og urokkelighed.